

Spørreundersøkelse om nordmenns forhold til piratkopierte varer

OM UNDERSØKELSEN

På oppdrag fra Tolletaten og Patentstyret, gjennomførte Norstat i mai 2018 en spørreundersøkelse med 1000 respondenter, om nordmenns holdninger og erfaringer med piratkopierte varer.

Undersøkelser med 1000 respondenter er regnet for å gi et landsrepresentativt inntrykk av befolkningen.

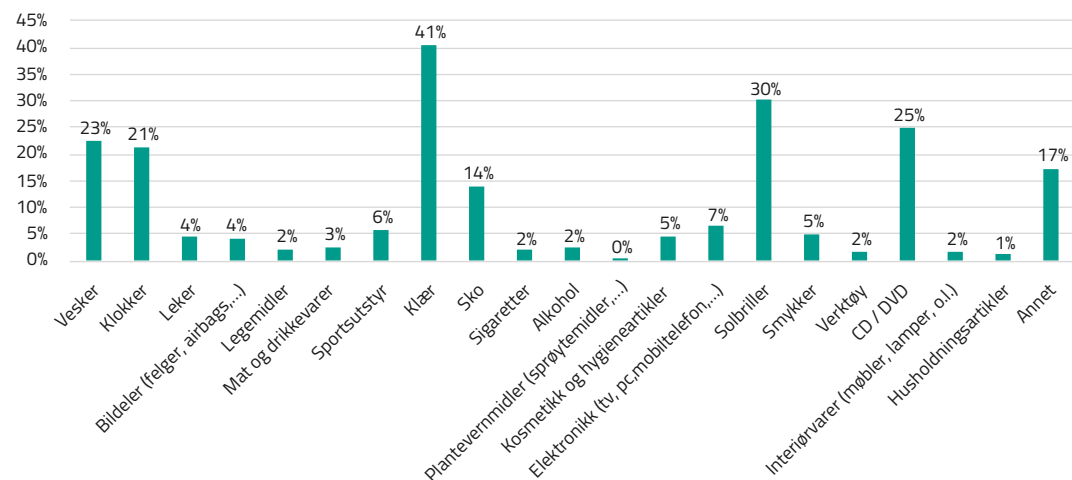
I EU har situasjonen rundt piratkopiering blitt grundig dokumentert av EU-Observatoriet siden 2013. Det foreligger per i dag en lang rekke studier og rapporter som blant annet tar for seg EU-borgeres syn på piratkopier, hvor mye de legitime bransjene taper på grunn av falske varer og hvor mye IPR-intensive bedrifter bidrar til EUs økonomi.

Fordi vi er utenfor EU foreligger det ikke tilsvarende undersøkelser av norske forhold.

Hensikten med befolkningsundersøkelsen var å kartlegge nordmenns forhold til piratkopier. Vi ønsket svar på hvilke erfaringer folk har med slike produkter, hvor de kommer i kontakt med dem, hva slags kunnskapsnivå de har om regelverket knyttet til kjøp og salg av piratkopier etc.

En slik kartlegging gir oss et mer sammensatt og nyansert bilde av handel med piratkopier her til lands, som vi kan dra nytte av i myndighetens arbeid med bekjempelse av problemet. En tilsvarende undersøkelse kan gjentas hvert annet eller hvert tredje år, slik at vi kan måle trender og tendenser på området.

HVILKE AV FØLGENDE PIRATKOPIERTE VARER HAR DU NOEN GANG KJØPT?

Hvor mange har kjøpt piratvarer?

Resultatene viser at 24% av befolkningen har kjøpt piratkopier en eller flere ganger. 44,5% har aldri kjøpt piratkopier, mens 21,6% er usikre på om det de har kjøpt var en kopi.

At kvinner shopper mer enn menn ser ikke ut til å gjelde for kjøp av piratkopier. Samlet sett er det litt flere menn enn kvinner som oppgir å ha kjøpt slike varer.

Typer produkter

Klær, vesker og sko er de vanligste enkeltkategoriene folk kjøper. Piratkopiering har imidlertid spredd seg til alle vareslag, blant annet mat og drikkevarer, alminnelige husholdningsartikler, elektroniske produkter, sprøytemidler, medisiner, kosmetikk, leker og bildeler.

Slår man sammen tallene for varer som kan utgjøre en helse- og sikkerhetsmessig risiko for forbrukerne blir dette den største kategorien. Til sammen utgjør potensielt farlige produkter 60% av piratkopiene nordmenn kjøper.

Hvor kjøper nordmenn piratkopierte varer?

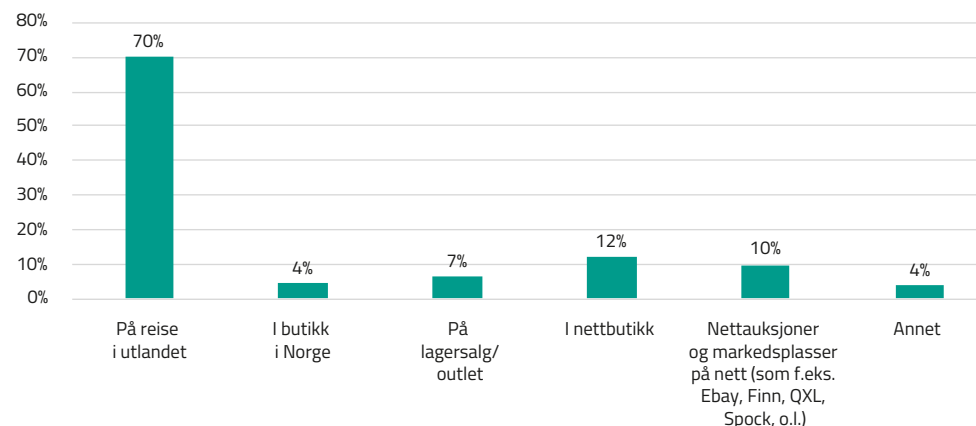
Svært mange nordmenn forbinder piratkopier med reiser til sydligere strøk, der de har opplevd å bli tilbudt piratvarer på markeder, i fortausboder eller av strandselgere. Samtidig er det en markant økning i nordmenns netthandel.

Ifølge tall fra Virke har omsetningen for netthandel doblet seg de siste fem årene, og netthandelen fortsetter å øke langt raskere enn handel i butikk. Tall fra SSB understøtter utviklingen, og viser at hele 75% av befolkningen mellom 17 og 79 handlet på nett i 2016. Samlet sett foregår ca. 7% av handelen i Norge på nett. Det er ventet at dette tallet vil øke til 30% i 2030.

I takt med økt netthandel øker også nettbutikker som selger piratkopier. I en periode på to måneder, fra desember 2016 til januar 2017, ble det avdekket at mer enn 27 000 nettbutikker i fire europeiske land tilbød og solgte piratkopier. Også i Norge florerer slike butikker. Forbrukertilsynet mottar daglig henvendelser fra folk som har kjøpt piratkopier på nett. På bakgrunn av dette har de blant annet opprettet en [svarteliste over useriøse nettbutikker](#) med falske varer, som oppdateres jevnlig.

Tidligere var det typisk at piratkopiene kom til Europa i store konteinerlaster. En rapport fra OECD i 2016 peker på at piratkopiene nå i økende grad kommer inn til Europa via små postforsendelser.

HVILKE AV FØLGENDE STEDER HAR DU NOEN GANG KJØPT PIRATKOPIER?

Dette skyldes økt internetthandel, der risikoen for å bli tatt også minimeres betraktelig.

På bakgrunn av dette var det interessant å se hvor stor andel av befolkningen som kjøper piratkopier på nett, og hvor mange som kommer i kontakt med disse produktene andre steder.

På spørsmål om hvor nordmenn kjøper piratkopier, viser undersøkelsen at 70% av de som har kjøpt

piratkopierte varer har gjort dette på reise i utlandet.

22% har kjøpt piratvarer på nett, enten i nettbutikk eller på markeds plasser som Finn, Ebay, QXL etc. Det selges også en del piratkopier på lagersalg og outlets, og 7% av de spurte oppgir å ha kjøpt piratkopier på slike utsalg.

Hvilke holdninger har folk til kjøp av piratkopier?

Når man spør folk direkte om hva de synes om å kjøpe piratkopier, svarer 57% at det er de imot. Motsetningsvis synes kun 5% at det er greit, mens 24% synes det er greit noen ganger.

Kjøper folk piratkopier bevisst eller blir de lurt til å tro at produktet er ekte?

Tall fra OECD viser at piratkopier utgjør 2,5% av den samlede verdenshandelen. Internasjonal handel med piratkopier utgjør dermed over 3100 milliarder norske kroner på verdensbasis. I EU var opp til 5% av alle importerte varer varemerkeforfalskninger eller piratkopier i 2013. Dette tilsvarer produkter til en verdi av 789 milliarder norske kroner.

I flere studier og rapporter om piratkopiering blir det pekt på at ett av aspektene som muliggjør den omfattende handelen er publikums aksept. Forbrukere kjøper piratkopier og ignorerer at dette

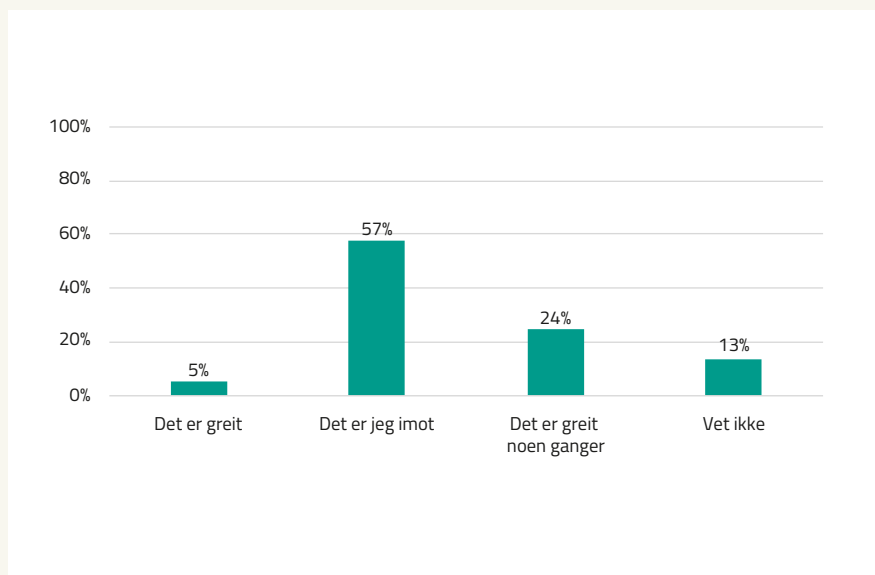
er ulovlige produkter. Mange forbrukere ser ikke at handel med piratvarer har alvorlige konsekvenser og anser kjøp av piratkopier for å være harmløst.

Undersøkelsen viser at 39% av nordmenn som har kjøpt piratkopier, har gjort dette bevisst.

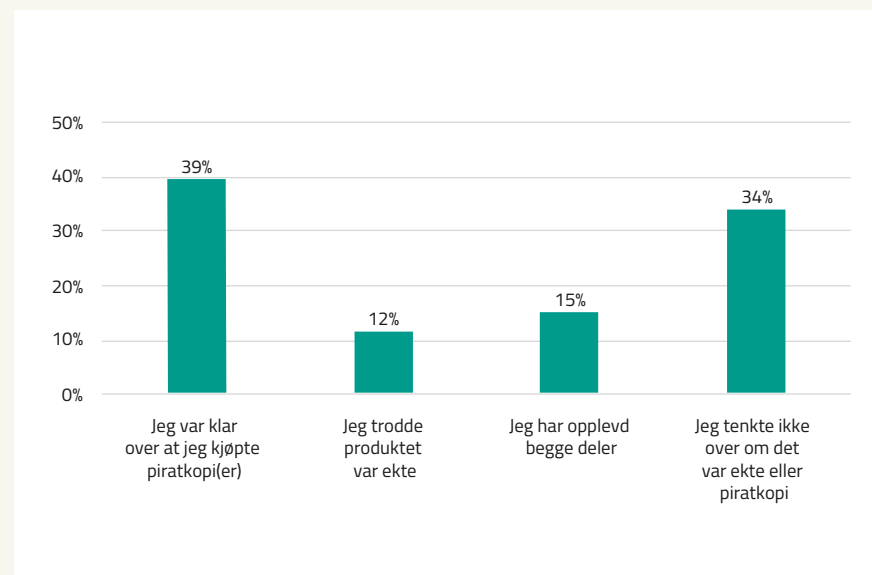
Men folk blir også lurt. Særlig på nettet kan det være vanskelig å orientere seg om hvorvidt produktet er ekte eller ikke. 12% trodde produktet de kjøpte faktisk var ekte.

Undersøkelsen viser også at mange ikke har et bevisst forhold til om produktene de kjøper er ekte eller falske i selve kjøpsituasjonen. Tallene viser at 34% ikke tenker over problemstillingen når de kjøpte en vare.

HVA SYNES DU OM Å KJØPE PIRATKOPIER?

TENK PÅ DIN ERFARING MED KJØP AV PIRATKOPI(ER), HVILKET UTSAGN PASSER BEST?

Hvorfor kjøper nordmenn piratkopier?

Respondentene oppgir lav pris som den viktigste grunnen til at de kjøper piratkopier. En annen viktig grunn er at folk ikke bryr seg om produktet de kjøper er falskt eller ekte.

Mange mener også at multinasjonale selskaper utnytter markedsposisjonen sin til å overprise merkevarer, slik at det å kjøpe piratkopier blir ansett som en slags protest mot dette.

Tallene indikerer høy toleranse og liten bevissthet rundt konsekvensene av å kjøpe piratkopier. Til tross for at flertallet i teorien er imot kjøp av falske varer (som vist under punkt 2.4), viser undersøkelsen at når prisen er lav, lar mange seg likevel friste.

Erfaringer knyttet til kjøp av piratkopier

Ved spørsmål om erfaringer knyttet til piratkopier, svarte 15% at de var misfornøyd med kjøpet. 38% hadde både positive og negative erfaringer, mens 21% var usikre. 26% svarte at de var fornøyd med kjøpet.

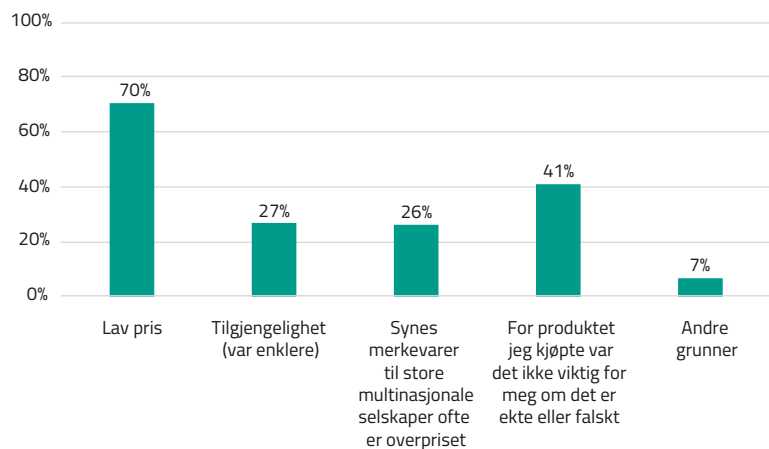
Det finnes piratkopier som holder tilfredsstillende kvalitet. Men i og med at man aldri vet hvem som står bak et forfalsket produkt, vet man heller aldri hva det inneholder. Fordi opphavet er ukjent, kan ingen holdes ansvarlig for produktet.

For de som kopierer andres produkter er det kortvarig profitt som gjelder. De behøver ikke tenke på rennømmé eller kvalitet, og bruker gjerne billige og helseskadelige stoffer.

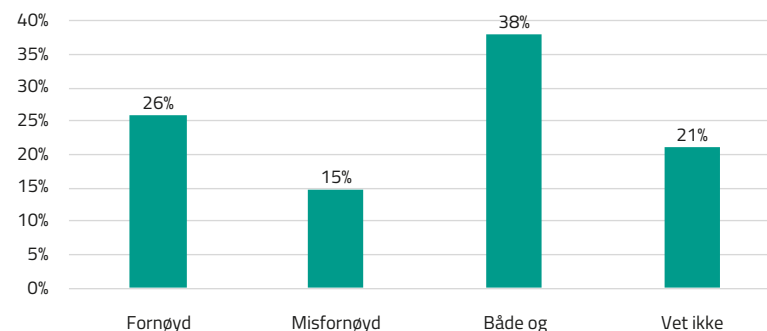
Produkter som kan utgjøre en betydelig risiko for folks helse og sikkerhet, piratkopieres i økende omfang. Dette gjelder også produkter hvor det er ytterst viktig at sikkerhetsstandarder og krav til hygienisk/steril produksjon etterlevs. Eksempler på slike produkter er blant annet motorsager, klatreutstyr, morsmelkerstatning, kosmetikk og sprøytemidler til landbruket. Også mer alminnelige produkter, som klær, vesker og sko kan inneholde ulovlige allergifremkallende stoffer, for eksempel giftig lim eller fargestoffer som ellers er forbudt.

Er man ikke klar over at produktet man står overfor er en piratkopi, kan det være lett å overse signaler om at produktet kan være farlig.

HVA ER DE VIKTIGSTE ÅRSAKENE TIL AT DU KJØPTE PIRATKOPI(ER)?

HVILKE ERFARINGER SITTER DU IGJEN MED ETTER KJØP AV PIRATKOPIERTE PRODUKTER?

Usikkerhet om hvorvidt produktet er ekte eller falskt

Undersøkelsen viser at 32% av befolkningen har befunnet seg i en situasjon der de har vært usikre på om et produkt er ekte eller en piratkopi, mens 24% aldri har tenkt over dette. Disse gruppene utgjør med andre ord over halvparten av befolkningen.

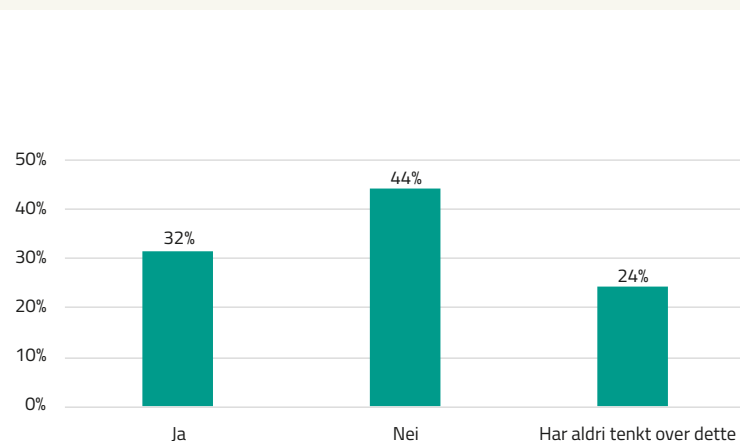
Med stadig nye produkttyper som piratkopieres, vil mange forbrukere være i en kjøpsituasjon der de ikke skjønner at produktet de er interessert i kanskje ikke er ekte. Det er derfor viktig med bevisstgjøringsarbeid, slik at folk i større grad kan ha følerne ute hvis de ønsker å kjøpe ekte vare.

Usikkerhet om hvordan man velger ekte

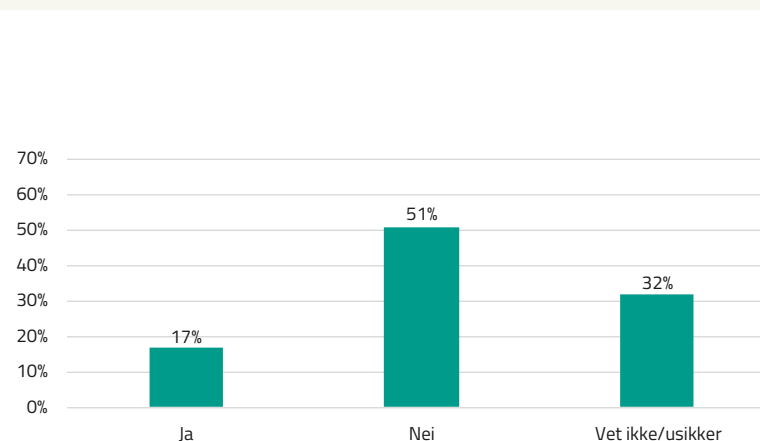
Undersøkelsen viser at 51% ikke vet hva de skal se etter for å unngå piratkopier når de handler i nettbutikker. I tillegg er 32% usikre.

Studier og rapporter peker på at de som står bak nettsider der det selges piratkopier blir stadig mer sofistikerte og benytter det siste innen moderne teknologi. Nettsidene ser profesjonelle ut, og det benyttes gjerne billedmateriale fra de ekte merkevareleverandørene som gir sidene et seriøst og autentisk uttrykk. Høy usikkerhet om hvordan man velger ekte på nett indikerer at det er behov for tips og råd til forbrukerne.

I EN KJØPSSITUASJON, HAR DU VÆRT USIKKER PÅ OM ET PRODUKT ER EKTE ELLER EN PIRATKOPI?

VET DU HVORDAN DU KAN UNNGÅ PIRATKOPIER NÅR DU HANDLER I NETTBUTIKKER?

De tre viktigste grunnene til å unngå piratkopier

På spørsmål om hva folk mener er de tre viktigste grunnene til å unngå piratkopier, er det at salg av piratvarer støtter organisert kriminalitet rangert som viktigst.

Sammenhengen mellom piratkopier og organisert kriminalitet blir stadig bedre dokumentert. Ifølge EUROPOL og FN er piratkopiering nå regnet for å være en av de største inntektskildene til organiserte kriminelle. I 2016 løftet EUROPOL piratkopiering opp på listen over Europas største kriminalitetstrusler, på linje med narkotika, hvitvasking og våpenhandel.

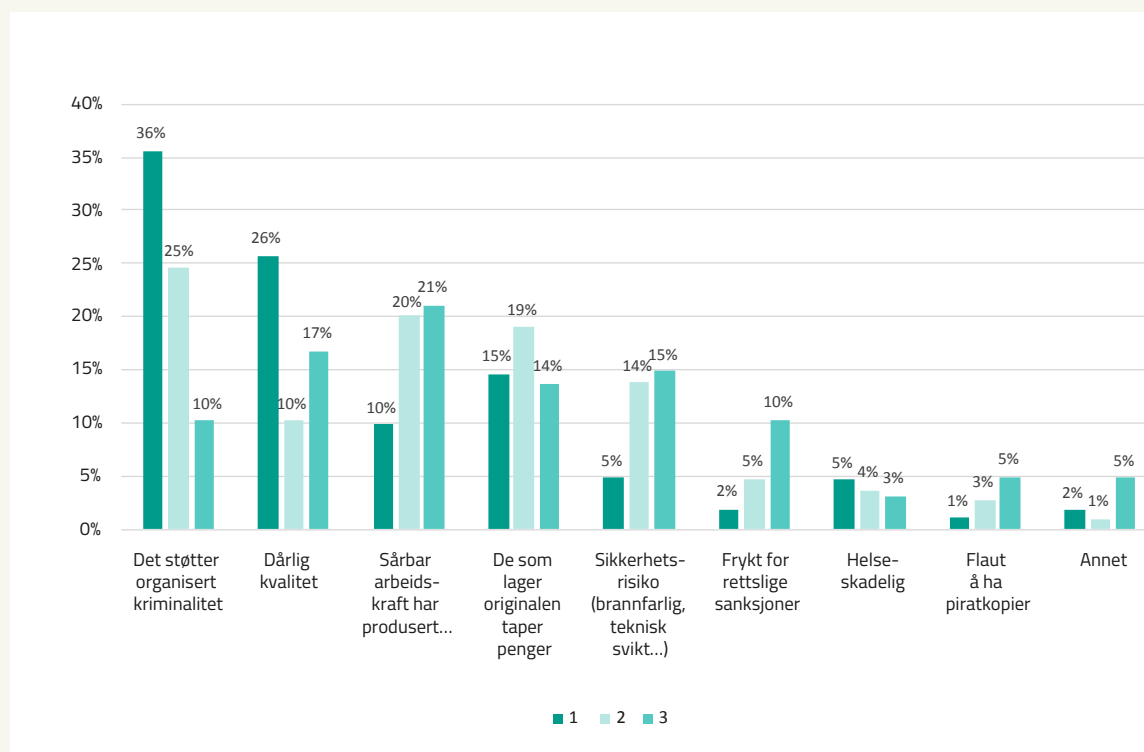
Resultatene viser videre at folk mener at den nest viktigste grunnen til å unngå piratkopier er at varene kan være av dårlig kvalitet. Dette anses som en viktigere grunn enn at piratkopiene kan utgjøre en helse- og sikkerhetsmessig risiko.

Det er sannsynlig at dette skyldes at de fleste fremdeles forbinder piratkopier med produkter som klær og vesker. For disse produkttypene er sikkerhetsaspektet mindre fremtredende.

Den tredje viktigste grunnen til å unngå piratkopier mener de spurte er å unngå å utnytte sårbar arbeidskraft.

Fordi piratkopiene ofte produseres ulovlig i den svarte økonomien, finnes det ingen kontroll av arbeidsforholdene der piratkopiene lages. Dette setter arbeiderne i disse produksjonslokalene i en sårbar situasjon, og faren for utnyttelse er enda større enn ellers. Dette aspektet anses viktigere enn at de som lager originalene taper penger, eller frykt for rettslige sanksjoner.

HVA SYNES DU ER DE TRE VIKTIGSTE GRUNNENE TIL Å UNNGÅ Å KJØPE PIRATKOPIER?

Hvilke rettslige konsekvenser tror folk det kan ha å importere piratkopier?

Ved spørsmål om hvilke rettslige konsekvenser folk tror det kan ha å importere en enkelt piratkopi til eget bruk, mener 44% at de tror varen kan beslaglegges av Tolletaten. 41% tror de kan ilegges bot.

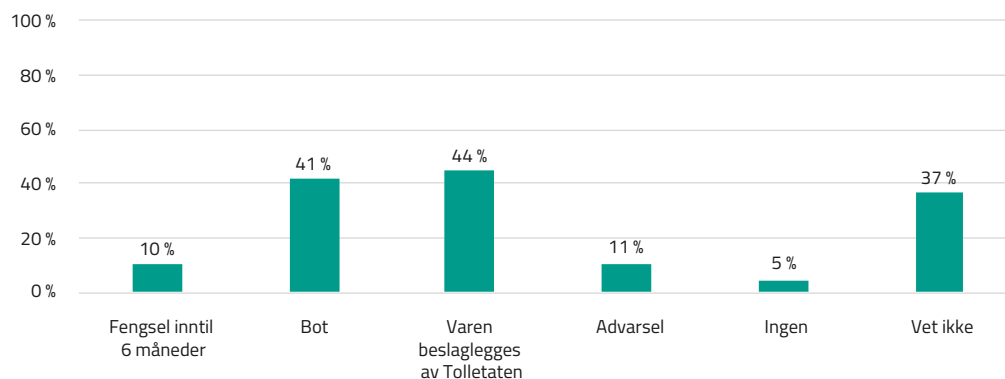
Per i dag er ikke kjøp og import av en piratkopi til privat bruk ulovlig i Norge. Tolletaten kan ikke ilegge bot eller beslaglegge enkelte eksemplarer av piratkopier som er ment til privat bruk. Men det er forbudt å importere piratkopier i næringsvirksomhet. Toll-etaten kan dermed holde tilbake varer hvis de

mistenker at importen skjer i næringsvirksomhet.

Privatpersoner som utnytter piratkopierte produkter for å oppnå økonomisk gevinst, vil kunne anses å handle i næringsvirksomhet, og dette vil kunne være et inngrep i andres rettigheter. Slike inngrep kan straffes og varene beslaglegges, selv om importen er av lite omfang.

I juni 2018 ble det fremmet forslag om lovendringer i Tolloven som vil åpne for at Tolletaten, under visse forutsetninger, kan beslaglegge enkeltforsendelser til privatpersoner på grensen. Lovforslaget er per dags dato ute på høring.

HVILKE RETTSLIGE KONSEKVENSER TROR DU DET KAN HA Å IMPORTERE EN PIRATKOPIERT VARE TIL EGET BRUK?

November 2018

Patentstyret og Tolletaten

Redaktør: Hedvig Bengston,
Juridisk og internasjonal stab,
Patentstyret

www.velgekte.no

post@patentstyret.no